

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

**ЗБОРНИК НА ТРУДОВИ ОД
„27. МЕЃУНАРОДЕН СИМПОЗИУМ
НА ТУРСКАТА КУЛТУРА“
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ - ШТИП**

7 мај, 2025

**Зборник на трудови од
„27. Меѓународен симпозиум на турската култура“
Филолошки факултет - Штип
7 мај, 2025**

Главен уредник
доц. д-р Ивана ВЕЛКОВА

Одговорен уредник
проф. д-р Марија ЛЕОНТИЌ

Лектор на македонски јазик
насл. доц. д-р Марија СОКОЛОВА

Лектор на турски јазик
доц. д-р Јусуф Мете Елкиран

Јазично уредување на англиски јазик
проф. д-р Натка ЈАНКОВА АЛАГОЗОВСКА

Техничко уредување
Славе Димитров

Издавач
Универзитет „Гоце Делчев” - Штип

Објавено во е-библиотека
<https://e-lib.ugd.edu.mk>

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

316.7(=512.161)(062)
7/8(=512.161)(062)

МЕЃУНАРОДЕН симпозиум на турската култура (27 ; 2025 ; Штип)
Зборник на трудови од “27. Меѓународен симпозиум на турската култура” Филолошки факултет - Штип 7 мај, 2025 [Електронски извор] / [главен уредник Ивана Велкова]. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев” - Штип, Филолошки факултет, 2025

Начин на пристапување (URL): <https://ff.ugd.edu.mk/index.php/mk/>. - Текст во PDF формат, содржи 495 стр., илустр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 04.12.2025. - Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовете

ISBN 978-608-277-134-2

а) Турска култура -- Собири

COBISS.MK-ID 67617797

STALE POPOV'UN "TOLE PAŞA" ADLI ROMANINDAKİ HÜMANİST BAKIŞ AÇISI

İvana Velkova

"Gotse Delçev" Üniversitesi – Ştip, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti
ivana.velkova@ugd.edu.mk

Özet: Makedon ile Türk halkının beş asırlık ortak bir geçmişi vardır. Bu iki halkın ortak yaşamı ve yaşadıkları koşullar Makedon edebiyatında çok sayıda eserin konusu olmuştur. Bu eserler Makedonya halkının özgürlük ve bağımsızlık mücadelesini, dolayısıyla onların vatan sevgisini kanıtlamaktadır. Ayrıca Makedon ve Türk halkı arasındaki dostluk, hoşgörü ve karşılıklı saygı da çeşitli örnekleri öne çıkarmaktadır.

Makalemizde Makedon halkının tarihini konu edinen çok sayıda eserden biri olan Stale Popov'un "Tole Paşa" adlı eseri ele alınır. "Tole Paşa" adlı romanı Stoyan Kuleski'nin romanlaştırılmış bir biyografisidir. Stoyan Kuleski, İlinden dönemine ait efsanevi bir kişidir. Kendisi korkusuz bir kahraman, bir savaşçı ve ulusal özgürlük mücadelecisidir. Onun karakteri hümanizmin, yani vatanını sevmenin ve savunmanın tipik bir örneğini temsil eder. Romanın içeriğinde o dönemde Makedon ve Türk halkları arasında var olan ve elbette bugün de varlığını sürdüren iyi dostluk ilişkilerine dair pek çok örnek yer almaktadır. Bu makalenin amacı, söz konusu romandan belirli örneklerle, hümanist bakış açıları ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: *Makedon halkı, Türk halkı, Tole Paşa, dostluk, hümanizm.*

1. Giriş

Stale Popov, Makedon çağdaş hikaye anlatma sanatının kurucularından biridir. Makedonya'nın tarihi geçmişinin gözlemcisi ve yorumcusudur. Bu yazar, çeşitli edebi eserleriyle büyük Makedon efsaneleri, şarkıları ve dansları, uzun savaşlar ve aralıksız isyanlar, zaferler ve yenilgiler kitabını yaratarak halkın hafızasını kaydetti ve keşfetti. (Старделов, 1987:8) Edebiyat sahnesinde kısa bir süre yer almasına rağmen Makedon edebiyatına hem kapsamı hem de edebi-tarihi ve sanatsal değerleri açısından etkileyici bir yapıt bıraktı.

Eserlerinde artık var olmayan insan yaşamının anlatımı, var olmayan bir atmosfer, geçmişten gelen belge niteliğinde veriler vardır. Bu nedenle eserleri sadece Mariovo köyünde değil, tüm Makedonya topraklarında ebedi bir anıt niteliğindedir.

Makalemizde Popov'un "Tole Paşa" adlı eseri ele alınır. Bu eser, Makedon edebiyatının en ünlü ve önemli eserlerinden biridir.

2. Romanın Özeti

"Tole Paşa" adlı romanı Stoyan Kuleski'nin romanlaştırılmış bir biyografisidir. Stoyan Kuleski, İlinden¹ dönemine ait efsanevi bir kişidir. Kendisi korkusuz bir kahraman, bir savaşçı ve ulusal özgürlük mücadelecisidir. (Друговац, 1990:290-291)

Roman, Sultan Abdülhamid'in Osmanlı İmparatorluğu'nun başında olduğu 1880'li yıllarda Kruşevitsa köyünde yaşanan olaylarla başlar. O dönemde Türk toprak sahipleri ve İslam inancını kabul eden bazı Makedonlar, Makedon köylülerinin çalıştığı çiftliklerin sahipleridir. Romanın baş kahramanı olan Tole Kyulikov ailesiyle birlikte Adem Macarovski Ağa'nın çiftliğinde çalışmaktadır. Kruşevitsa'lı genç kızı Kate de bu çiftlikte Adem Ağa'nın konağında yaşar. O zamanlar tüm beyler arasında, evlerini dekore edecek bir genç kızın çiftliğinde bulunması bir gelenektir. Adem Ağa, Kate'ye karşı naziktir, Kate de ona minnettar ve saygı duymaktadır. Bir defasında çiftliğini satmayı düşünen Adem Ağa, kızın geleceği konusunda da endişe duyar ve bir an önce evleneceği erkek çocuğunu seçmesini önerir. Kate, Tole'yi seçer, ona aşık olur ancak Tole, Türk Ağasına hizmet ettiği için kıza karşı nefret duyar. Tole çok çalışkan bir çocuktur ama aynı zamanda Türk toprak sahiplerine karşı da direnmektedir. Ayrıca ağalarından gelen her emri kabul ettikleri için anne ve babasıyla da sürekli çatışmaya girer.

İyiisiyle kötüsüyle Kate, Tole'nin karısı olur. Ancak Tole kararlarında ısrarcıdır. Evlendikten sonra evden çıkarak haftalarca geri dönmez. Bir yıl sonra birinci oğlu Trayko, ardından ikinci oğlu Velyan da dünyaya gelir. Tole, çocuklarını görmek için çok nadir eve gelir. Çevredeki köyleri dolaşır ve Türk evlerine saldırap mal, altın ve diğer değerli eşyaları çalarak Osmanlı yönetimine isyan eden haramilerle birlik yapar.

Tole Paşa, birkaç kişiden oluşan çetesiyle Türk ordusuna karşı birçok kez başarılı bir şekilde savaşır ve direnir. Durum biraz sakinleştikten sonra tekrar Mariovo köylerine doğru yola çıkar ama bu sefer küçük oğlu Velyan'ı da yanına alır, büyük oğlu ise zaten babasının zulmü nedeniyle uzun süre hapistedir.

14 Ekim 1904'te Vitolişte'nin eski müdürü Arslan Bey'in emriyle Tole'nin

---

¹ İlinden veya Aziz İliya Günü, 2 Ağustos'ta kutlanan büyük bir Makedon milli ve Ortodoks bayramıdır. Bu gün, en büyük dini bayramlardan biri olmasının yanı sıra, 2 Ağustos'ta İlinden Ayaklanması'nın başlaması nedeniyle Makedon halkının tarihi açısından da özel bir öneme sahiptir.

takibi yeniden başlatılır. Bu kez Tole kurşunlardan saklanma konusunda daha önce olduğu gibi başarılı olamaz. Türk ordusu tarafından pusuya düşürülen Tole ve birkaç kişilik grubu ile oğlu Velyan ölümcül şekilde yaralanır.

3. “Tole Paşa” Adlı Romandaki Hümanist Bakış Açıları

Makedon halkının daha uzak geçmişine, İlinden öncesi ve sonrası dönemlere ve aynı dönemdeki halk yaşamına tematik olarak odaklanan bu roman, büyük hümanist mesajlar sunmaktadır. Stale Popov’un çoğu edebi eserinde olduğu gibi bu eserinde de Mariovo bölgesi ve çevre köylerle bağlanır. Romanın hemen başında Adem Ağa’nın Kate kızına yönelik iyi niyetinin doğrulandığı hümanist bir tabloya tanık oluruz. Kate’nin konağında yaşadığı güzel yaşam koşulları, ağanın kendisine ve ailesine karşı iyi tutumu, onun mutluluğuna gösterdiği ilgi, o dönemde Makedon ve Osmanlı halkları arasındaki iyi ilişkilerin kanıtıdır:

“Bak Kate, çiftliği herşeyiyle birlikte satmak istiyorum. Ama seni bırakmak istemiyorum çünkü başına kötü bir şey gelmesinden korkuyorum. Ben şöyle birşey düşündüm, sizin erkeklerden biriyle evlendireceğim ve sonra ne yapacağını sen biliyorsun. Başın üstünde bir çatın olacak. Seni kayınpederine, kayınvalidene ve kocana teslim edip buradan giderim. Olur mu? Sen ne diyorsun? Hangi bekardan hoşlanıyorsun? diye sordu Adem ağa ve saçlarını okşadı.

Kate ise ona cevap verdi:

Söyleyecek hiçbir şeyim yok. Beni sen büyüttün, bana yiyecek verdin, dediğin gibi olsun. Sözünü inkar etmeyeceğimi biliyorsun.

Bu sözler Adem’e hoş geldi:

Öyledir, haklısın. Sözlerime itiraz etmemelisin. Dört yıldır bana hizmet ettiğin için ben de sana bir iyilik yapacağım. Sen sadece bana bak.”(Ποῦος, 1987:10-11)

Tole Paşa ise Osmanlı yönetimine karşı büyük bir isyancıdır. Pek çok kez Türk yöneticilerin hayatıyla tehdit eder ancak bu durumdan yaralanmadan kurtulmayı başarır. Bütün köylülerin arasından sıyrılıp Osmanlı Devletine karşı tek başına savaşımaya karar verir. İlk başta yalnızdır, daha sonra benzer düşüncelere sahip bir grup insanı bir araya toplayıp tüm köylüler arasında genel bir isyan ve kurtuluşu yükseltmek için ajitasyon yapmaya başlar. Tole’nin vatanseverliği, özgürlük arzusu ve fedakarlığı en üst düzeydedir.

Makedon halkı ile Osmanlı Devleti arasındaki doğru ve bazen dostane ilişki romanda birçok kez vurgulanmaktadır.

Akif’in öldürülmesinin ardından Tole’nin cezaevine girmesi ancak mahkemenin Tole’nin bunu meşru müdafaa amacıyla yaptığı gerekçesiyle

lehine karar vermesi de buna bir örnektir:

“Türk yargıçlarda da adalet varmış, diye dedi Tole. Ayrıca öldürülen Akif’in Arnavut olması ve o dönemde Arnavutların Türkler tarafından küçümsenmesi Tole için hafifletici sebeplerden biriydi.”(Попов, 1987:48)

Müdür Arslan Bey ile köylü Trayko arasında geçen diyalog da bu ilişkilere örnek olarak gösterilebilir:

“Bak Trayko, eski dostum, - alçak sesle dedi Arslan. Ben senin evinde bir lokma ekmek yedim, sen de benim evimde kahve içtin, bir sigara yaktın. Biz birbirimizin düşmanı değiliz. Gelecekte de böyle kalmasını istiyorum. Onun için şimdi bu konu hakkında bildiğin her şeyi anlatacaksın..”(Попов, 1987:240)

Aynı Müdür bir kez daha Makedon köylülerinin yanında yer alacak. Yani Tole Paşa liderliğindeki çetenin Pirlepe bölgesindeki Osmanlı yetkililerine sık sık saldırılarda bulunmasına Pirlepe’deki kaymakam tepki gösterir. Müdür’ün bu olayları kaymakama bildirdiği mektupta şöyle der:

“Bu olaylardan benim bölgede yaşayan insanlar sorumlu değildir. Köylülerin bir kısmı Tole tarafından zorla alındı. Aynı kişiler silahlı değildi ve askerin ilk silahları ateşlendiğinde, herhangi bir zarar vermeden kaçtılar.”(Попов, 1987:276)

Bu romanda hümanizmin ve iyi insan ilişkilerinin bir örneği, genç bir yüzbaşının Polçišta köyünde kalmasıdır. Orduyla birlikte bütün kışı köylülerle beraber geçirir. Yüzbaşı’nın babası Türk, annesi ise Yunanistanlı bir Hıristiyan’dır. Annesinin, çocukluğunda onun yetiştirme tarzında ve Hıristiyanlara karşı anlayışında büyük etkisi vardır. İstanbul’daki askeri okulda eğitim görür, oradan Almanya’ya gider. Döndüğünde ise yüzbaşı olur. Köyde kaldığı süre boyunca izlenimlerini şöyle anlatır:

“Ben bu köyde 4-5 ay kaldım, askerin tek bir kılı bile eksik olmadı. Bu insanlar bize yeme, içme, ziyafet çekme ve şeref vermenin dışında hiçbir düşmanlık göstermediler. Peki kaymakamlarımız, kadılarımız, müftülerimiz neden korkuyor? Bu uslu köylüler neden sonunda bize karşı ayaklandılar?- yüzbaşı merak etmeye başladı. Ve bizzat Tole tarafından kendisine açıklanan cevabı kendi şahsında buldu: “Halk isyan yamamam için imparatorluğun böyle insanları olması gerekir”. Peki imparatorluğun adamları nasıldı?”(Попов, 1987:337)

Romanda Gotse Delçev, Dame Gruev gibi halkının büyük varoluşsal ve insani meselelerinden bunalan büyük Makedon devrimcilerine özel bir yer verilir. Tole de, onların organizasyonuna katılır. Birleşik güçlerle vatanın ve milletin kurtuluşu için mücadele ederler. Bu romandaki ana karakterin

eylemlerinden kaynaklanan tükenmez hümanizmden Popov, etkileyici bir yaratıcı vurgu ile bahseder. Tole karakteri aracılığıyla tükenmez bir hümanizm, vatan sevgisi ve fedakarlık gösterilmektedir. Roman trajik bir sonla biter. Tole Paşa ülkesinin ve halkının özgürlüğü için savaşarak şanlı bir şekilde ölür.

Sonuç

Başta da belirttiğimiz gibi bu makalede Makedon edebiyatında en çok işlenen konulardan biri olan Makedon halkının geçmişteki yaşamına odaklandık. Bu amaçla Osmanlı dönemi ve Makedonya ile Türk halkları arasındaki karşılıklı ilişkileri konu edinen "Tole Paşa" adlı romanı inceledik. Romanın içeriği, çeşitli örneklerle Makedon ve Türk halkı arasındaki dostluk, hoşgörü ve karşılıklı saygı vurgulanır. Ayrıca Osmanlı hükümetinin Makedon halkıyla doğru ve dostane ilişkisi de anlatılır.

Romanın ana karakteri olan, ülkesinin özgürlüğü için mücadele eden ve fedakarlık yapan büyük bir vatansever olan Tole Paşa'nın hümanist imajını sunar. Karakterinin yanı sıra bu romanda Gotse Delçev, Dame Gruev gibi halkının büyük varoluşsal ve insani meselelerinden bunalan büyük Makedon devrimcilerine özel bir yer verilir. Bu kahramanlar aracılığıyla tükenmez bir hümanizm, vatan sevgisi ve fedakarlık gösterilmektedir.

Bu roman aynı zamanda Makedonya halkının geçmişteki yaşantısını öğrendiğimiz tarihi bir kaynak niteliğini de taşımaktadır. O dönemde hem bireysel hem de toplumsal düzeyde gelişen Makedon-Türk ilişkileri, bugün de iki halk arasında karşılıklı saygı ve anlayışla sürdürülmektedir.

Kullanılan Kaynaklar

- Бановиќ-Марковска, Ангелина и Крамариќ, Златко: (2012). *Политика. Култура. Идентитет (интеркултурален дијалог)*. Скопје: Магор.
- Блаже, Ристовски (2009). *Македонија во Времето на Османлиската Владеење*. Македонска Енциклопедија, Скопје: Македонска Академија на Науките и Уметностите Лексикографски Центар, Дел II.
- Друговац, Миодраг (1990). *Историја на македонската книжевност XX век*. Скопје: Мисла.
- Ѓоргиев, Драги (2010). *Османлиското наследство во Република Македонија: преносит или хендикей?*. Скопје: Институт за национална историја.
- Институт за национална историја. (1969). *Историја на македонскиот народ* Книга Прва. НИП „Нова Македонија“. Скопје.
- Институт за национална историја. (1969). *Историја на македонскиот народ* Книга Втора. НИП „Нова Македонија“. Скопје.
- Институт за национална историја. (1969). *Историја на македонскиот народ* Книга Трета. НИП „Нова Македонија“. Скопје.

Попов, Стале (1987). *Толе Паша*, Скопје: Иро Наша Книга.
Старделов, Георги (1987). *Поршреџи и џрофили*. Скопје: Мисла.

**THE HUMANISTIC ASPECTS IN THE NOVEL
“TOLE PASHA” BY STALE POPOV**

Ivana Velkova

“Goce Delchev” University – Shtip, Republic of North Macedonia
ivana.velkova@ugd.edu.mk

Abstract: The Macedonian and Turkish people have a five-century history together. The common life and conditions of these two peoples have been the subject of many works in Macedonian literature. These works prove the Macedonian people’s struggle for freedom and independence, and therefore their love for their homeland. In addition, various examples of friendship, tolerance and mutual respect between the Macedonian and Turkish people stand out.

In our article, we will discuss Stale Popov’s work “Tole Pasha”, one of the many works on the history of the Macedonian people. His novel “Tole Pasha” is a novelized biography of Stoyan Kuleski. Stoyan Kuleski is a legendary figure from the Ilinden period. He is a fearless hero, a warrior and a fighter for national freedom. His character represents a typical example of humanism, that is, loving and defending one’s homeland. The novel contains many examples of the good friendships that existed between the Macedonian and Turkish peoples at that time and that continue to exist today. The purpose of this article is to present humanist perspectives with specific examples from the novel.

Key Words: *Macedonian people, Turkish people, Tole Pasha, friendship, humanism.*